

Tisztelt szerkesztőség!

VISSZHANG - LXI. évfolyam, 4. szám, 2017. január 27.

Kitűnő politológus kollégám, Csizmadia Ervin, lapjuk január 20-i számában érdekes fejtegetést közölt a „populizmus” sokat vitatott fogalmáról. Szerinte egészen másképpen kellene megközelíteni ezt a fogalmat, mint ezt mostanában a legtöbben teszik. Ebben talán igaza is van, az általa javasolt közelítés megértését azonban nehezíti, hogy nem ad világos definíciót sem a demokráciáról, sem a liberalizmusról.

Az én felfogásom szerint, amelyet e pár soros hozzászólásban a szerző és az olvasók figyelmébe ajánlok, a *modern demokrácia a közakarat érvényesülése* egy olyan társadalomban, amelyben az állampolgárok között (néhány értelem szerinti megszorítással, mint például az életkor) egyenlőség áll fenn. Ami pedig a liberalizmust illeti, annak legalapvetőbb vonása a *szabadságelvűség*, vagyis az állam vezetésére és annak törvényeire vonatkozó közakarat *szabad formálódása*, új helyzetekhez való adaptációja, illetve továbbfejlesztése.

Ebből következően – és ezzel már a populizmus értelméhez közeledem – liberalizmus nélkül a demokrácia azoknak a játékszere, akik tetszés szerint értelmezik a közakaratot. Ez történik minden tekintélyelvű államban, valamint a totalitarizmus különféle válfajaiban. A liberalizmus arra szolgál, hogy ezt a lehetőséget kizárja vagy legalábbis korlátozza, éspedig oly módon, hogy a közakarat valóságos érvényesítését és szuverén (autentikus) fejlődését lehetővé teszi.

Kérdés persze, hogy a demokráciákba beépített intézményes biztosítékok (például a „fékek és egyensúlyok”) a fentebb említett korlátozó hatást minden körülmények között lehetővé teszik-e. Ez bizony fogas kérdés, amelyet azonban azért érdemes feltenni, mert belőle vezethető le a „populizmusnak” nevezett valami legegyszerűbb definíciója, amely ráadásul gyakorlatias is. Populistának nevezhető véleményem szerint minden olyan kormányzat, amely a szóban forgó intézményes biztosítékok leépítésére törekszik, s amely e törekvésében odáig jut, hogy a fennálló intézmények működésében már csak *látszólag* érvényesül a valaha szabad, de érvényesülésében megbénított közakarat.

A populista kormányzásra való áttérésnek számtalan verziója (útja) van, amelyekben azonban közös elem egyfajta genetikusan adott nemzeti vagy csoportidentitás és az ebből levezethető „lényegi egyetértés” vagy cselekvési egység. (Ebben a mondatban a „csoport” szó olyan társadalmi halmazokra céloz, mint „a munkásosztály” vagy a frontharcosok vagy bármilyen vallás hívei, ideértve az olyan szekuláris vallásokat is, mint a bolsevizmus.)

Köszönöm, hogy soraimnak lapjuk hasábjain helyet adnak.

(A szerző az MTA külső tagja, a párizsi Magyar Füzetek egykori szerkesztője)